

Тетяна Мицкан, кандидат психологічних наук, доцент
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Івано-Франківськ, Україна

ДУХОВНЕ САМОТВОРЕННЯ У СПОРТІ

Вступ. Спорт, як об'єкт фізичної культури об'єднує людей і допомагає уникнути самотності (внутрішньої і зовнішньої). У спорті маємо не тільки зняття внутрішньої самотності, але й тілесно-духовне самотворення, яке є складовою суспільного культуротворення. Самотворення у спорті реалізується у метакричних можливостях тіла людини, що долає три фізичні величини: опір, тертя і гравітацію у тих чи інших співвідношеннях. При цьому досягнення спортсмена стають запереченням граничних фізичних властивостей організму і засвідчують незавершеність тілесно-духовної гармонії [1].

Метою дослідження було розкрити сутність духовного самотворення в спорті у контексті філософської антропології.

Методи дослідження. Методами дослідження обрано: вимоги діалектичної логіки (для комплексного аналізу духовно-тілесного самотворення у спорті); метод феноменологічної редукції (розкрити сутність основного об'єкта дослідження – спорту та ставлення до нього в сучасному суспільстві); герменевтичний метод (для створення цілісного уявлення про турботу і гуманізм в спорті шляхом використання та інтерпретації даних різних наук – психології, етології, соціології, тощо).

Результати дослідження та їх обговорення. Феномен духовно-тілесного самотворення спортсмена тісно пов'язаний з феноменами самооцінки, а також толерантності/нетолерантності до всіх проявів спортивного життя. Сфера розповсюдження цих феноменів – інституціональне життя людини (держава, культура, освіта, мистецтво, спорт тощо). Адже життя за межами самотності, як відокремленості, можливе лише в інституціях [2]. Вихід за межі самотності в спорті можливий, орієнтуючись на активне і добре життя, разом із іншими і для інших. Цей шлях дістав назву «етична орієнтація», а принциповою ознакою її є «турбота». У спорті, як і в інших інституціональних сферах, в діяльності людини можна виділити три різновиди турботи, які вводять спортсмена у відкрите різним формам комунікації життя в спорті: «турботу про себе», «турботу про іншого», «турботу про інституцію». Що ж таке «турбота спортсмена про себе»? Передусім це здатність, з тієї чи іншої причини, надавати перевагу тому чи іншому виду спорту, засобам і методам індивідуального тренування, участі в тих, чи інших змаганнях. Тобто, це здатність досягати прогресивних змін у фізичній, технічній, тактичній, психологічній і функціональній підготовленості. Водночас ініціювати щось у конкретному виді спорту, тобто здатності до ініціативи і творчості (наприклад, створення нового гімнастичного елемента). Осмислена таким чином, «турбота про себе» стає передумовою «турботи про інших». Вона приводить не до егоїстичної замкненості, що може ув'язнити спортсмена в обмеженому просторі деструктивної самотності-відокремленості, а до дійсної відкритості інституціональному середовищу, яким є спорт.

Важливою складовою самотворення спортсмена є самооцінка. Адже вона виступає одним із найважливіших проявів «турботи про себе». Виникає питання: «Чи не несе в собі самооцінка спортсмена, через свій рефлексивний характер, загрозу зосередженості на своєму «Я», закриття в собі замість відкриття горизонтів творчості на благо інших»? Подолання небезпеки замкненості, до якої може вести надмірна самооцінка, відбувається тоді, коли турботливість не приєднується ззовні до самооцінки, а розгортає її імпліцитний (неявний, схований, такий, що на відміну від експліцитного може бути виявлений тільки через свої зв'язки з іншими об'єктами чи процесами) діалоговий вимір. Отже, самооцінка спортсмена і турботливість про інших не можуть існувати одне без одного. Тепер розглянемо інші складові турботливості у спорті, а саме: толерантність, нетолерантність, несприйняття. Толерантність у спорті, особливо в командних видах спорту, виступає засобом реалізації самооцінки і турботливості у їх єдності. Більше того, це засіб єднання турботи про себе, турботи про іншого та турботи про інституцію (наприклад, спортивний клуб). Іншими словами, толерантність спортсмена – це засіб відкритості світу спорту через повагу до особистості та інституції (наприклад, спортивного клубу, федерації, НОК), як комунікації спортсменів. При цьому повагу до особистості іншого спортсмена необхідно розглядати як головну. Отже, толерантність - це таке відношення до інших спортсменів (суперників і партнерів по команді), коли спортсмен бачить в них суб'єкт (особистість), а не об'єкт. Інший є той, хто може сказати «Я», як і я сам, і як і «Я» сам бути членом команди та суб'єктом, який відповідає за свої дії. Навпаки,

Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи

Харків, 6 грудня 2023 рік

нетолерантні відносини у міжособистісному та інституціональному бутті спортсмена, тренера є джерелом замкненості, а нерідко конфліктів, що деформує, як індивідуальне, так і інституціональне буття. В цьому випадку важливим є воля спортсмена щодо влади над собою. Воля спортсмена до влади над собою стає конструктивною, коли знаходить сенс (наприклад здобути перемогу, встановити рекорд), який існує за межами влади. На цьому шляху трансформується і воля до влади і сама воля. Влада над собою перестає бути самодостатнім та всезагальним результатом волі, а воля перестає бути ембріоном влади. Воля зазнає метаморфозу. Вона стає волею до пізнання своїх техніко-тактичних, фізичних, психологічних й функціональних можливостей на певному етапі спортивної кар'єри. Розгортаючись далі, вона переборює власну моно-направленість та моно-логічність і розвивається у натхнення. Вона стає натхненням, залишаючись при цьому волею.

Висновок.

Світоглядні настанови антропо-моно-центризму, антропо-полі-центризму і навіть антропо-мульти-центризму, які співіснують у сучасному спорті можуть бути базисом самотворення й метагуманізму, тобто створення умов для толерантного спілкування та конструктивних комунікацій.

Список використаної літератури

1. Mytskan B, Mytskan T, Iermakov S., Yermakova T. Physical culture in the context of modern philosophical anthropology. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 2022;26(3):210–221. <http://doi:10.15561/26649837.2022.0309>
2. Рікер П. Етика і політика. Навколо політики. К.: Д.Л., 1995. 248 с.